

Marie met de kinderen voor de grootste leemmoskee ter wereld, in Djenné in Mali.

Louis op schoot bij de douanepolitie bij de grens tussen Burkina Faso en Mali.

De kids samen met het gezin van de auto-monteur, voor vertrek in Kokrobite, Ghana.

Marie (37) en Arthur (36) zijn getrouwd en hebben drie kinderen: Emilie (6), Ida (4) en Louis (2). Ze reisden door Afrika van juni tot en met december 2010.

Marie: "Als kind namen mijn ouders mij vaak mee op reis, de hele wereld over. Rusland, China, Amerika, Canada... Reizen zit in mijn bloed. Tien jaar geleden kwam ik op een bruiloft in Italië Arthur tegen. Ik was net terug van een reis door Afrika en zat boordevol verhalen. Dat vond Arthur meteen leuk aan me, zei hij achteraf. Omgekeerd was ik erg onder de indruk van de reis die hij op de motor had gemaakt door de Verenigde Staten en Alaska. Dat reislustige hebben we gelukkig allebei. Momenteel ben ik bezig aan een proefschrift over West-Afrikaanse vrouwelijke literatuur. Ik vergelijk Ghanese en Senegalese literatuur, geschreven door vrouwen. Mijn plan was om opnieuw naar Afrika te gaan om

Een reis om nooit te vergeten...

Voor groot & klein

Een verre trip maken met jonge kinderen. Marie, Elisa en Els vertellen wat er zo leuk aan is... En waar je tegenaan kunt lopen.

de leescultuur in die twee landen in kaart te brengen. Ook wilde ik Arthur en de kinderen laten zien wat ik daar had gezien. Voor mij zou de reis een combinatie worden van vakantie en werk. We bereidden de kinderen op de reis voor door op foto's te laten zien waar ze naartoe zouden gaan. Maar ze zijn nog zo klein. Het zei ze niet zo veel. Dat kwam pas toen we daar waren."

Onveilig

"Juni vorig jaar was het zover. Onze reis begon in Ghana. In de hoofdstad Accra hebben we eerst de tijd genomen om te acclimatiseren: zes weken hebben we tochtjes gemaakt vanuit Accra en relaxed aan het strand gezeten. Het idee was om van Ghana naar Senegal te vliegen. Maar Arthur en ik vonden het jammer dat we dan zo weinig van de prachtige omgeving zouden zien. Dus we kochten zo'n oude pick-uptruck, die we later weer verkocht heb-

ben. Met deze auto zijn we vanuit het noorden van Ghana via Burkina Faso en Mali naar Senegal getuft. Op de wegen daar wordt hooguit tachtig kilometer gereden. We kozen ervoor om alleen onze jongste, Louis, in een kinderstoeltje te zetten. Het was overigens nog niet zo makkelijk om in Afrika een autozitje te krijgen. We hebben er bewust voor gekozen niet een route langs de kust te nemen, want dan moet je door landen als Sierra Leone. Dat land was tot voor kort heel onveilig, dat durfde ik niet aan met de kinderen. We hielden de hele reis vooral rekening met hun ritme. Als we merkten dat ze het beu waren, stopten we even om de benen te strekken en een flesje limonade te drinken. Of we bleven ergens een dagje langer, omdat er een zwembad was waar ze zich konden vermaken. De kinderen zaten onderweg op de achterbank met elkaar te geinen, liedjes te zingen. En naar buiten te kijken. Voor hen was

alles nieuw: de omgeving, al die verkopers die op de auto afkwamen. Dat vonden ze ontzettend interessant. 'Oh, daar is er één met sinaasappels!' riepen ze dan. Omgekeerd waren de blonde koppies van onze kinderen ook een echte attractie voor de Afrikanen. Vaak stopten we in een dorpje en dan renden de lokale kinderen op ons af. We hadden veel pech met de auto, dus we moesten sowieso vaak stoppen. Gelukkig 'is iedere Afrikaan monteur', dus we werden overal heel vriendelijk geholpen. Hilarisch in de ogen van de Afrikanen was dat Arthur Louis in de drager droeg. Dat doen Afrikaanse mannen natuurlijk niet. De vrouwen vonden hem daardoor heel interessant, haha!"

Voetballen

"Kinderen in Afrika zijn niet verlegen. Ze zitten aan je en ook aan de kinderen. Onze kinderen waren dat natuurlijk niet gewend. Onze jongste dochter Ida vond dat in het begin een beetje eng. We hebben toen het spelletje 'Okseltje' bedacht: zelf ook met je vinger onder de oksel van andere kinderen kietelen. Vanaf dat moment vond Ida het maar wat leuk! Communiceren tussen de kinderen onderling was ook geen probleem. Kinderen praten met gebaren en leren snel van elkaar. De kinderen speelden vaak met de Afrikaanse kindjes en introduceerden ook spelletjes als tikkertje. Dat kenden ze daar niet. Voetballen was ook favoriet. Op een gegeven moment hebben we twintig voetballen gekocht en telkens als we in een dorpje waren, hebben we een voetbal achterlaten voor die kinderen. Ik probeer me altijd bewust te zijn van waar we reizen, mensen in West-Afrika zijn zich heel erg bewust van de ongelijkheid in de wereld, van de geschiedenis, en dat levert soms discussies op. Of vragen waar je helaas geen gehoor aan kunt geven. Daar moet je tegen kunnen. Die gesprekken maken wat mij betreft de reis interessanter omdat het je perspectief op de wereld verbreedt. Het is soms pijnlijk het verschil te ervaren tussen hoe onze kinderen opgroeien en hoe kinderen daar leven. Ida had op een gegeven moment een vriendje dat altijd op het strand rondzwierf, niet naar school ging en zo... Ja, hem zou je

"Die blonde koppies waren een attractie"

dan best willen helpen, maar hoe? Kinderen blijken heel flexibel op reis. Zo hadden we in Burkina Faso een supervieze overnachtingsplek. Maar de kinderen zagen dat helemaal niet. Die trokken zich nergens wat van aan, zochten een bedje uit, kropen in hun eigen slaapzak en gingen slapen. Terwijl Arthur en ik zaten te gruwelen, en wij zijn echt wel wat gewend. Van thuis hadden we onze eigen slaapzak en kussensloop meegenomen, voor de hygiëne. We waren dus goed op de reis voorbereid. Natuurlijk hebben we de noodzakelijke vaccinaties gehad. En de kinderen hebben *Lariam* geslikt, net als wij. Dit is een middel om malaria te voorkomen. Je kunt helaas niet alles voorkomen: zo hebben we alle vijf wel een keertje diarree gehad. Tussen Arthur en mij zijn er tijdens de hele reis gelukkig nauwelijks spanningen of ruzies geweest. Dat komt vooral doordat we allebei vrij ontspannen reizigers zijn. We raken niet zo snel in de stress wanneer iets anders gaat dan gepland. In Ghana en Senegal hebben we wel hulp ingehuurd voor de kinderen, zodat ik kon werken aan mijn proefschrift. In Ghana was er een jongen die in het hotel werkte waar we de eerste week hadden overnacht. Hij kon heel goed met onze kinderen opschieten en wilde wel wat bijverdienen. Arthur ging dan met hem en de kinderen een dagje iets leuks doen, zodat ik kon werken aan mijn proefschrift. Op dezelfde manier regelden we het in Senegal. De kinderen hebben het nog vaak over James uit Ghana en Alex uit Senegal en we hebben contact gehouden. In totaal zijn we een halfjaar weggeweest. Dat was precies goed, langer had voor mij niet gehoeven. We zaten op dat moment in Dakar, een vrij moderne stad. Het avontuurlijke gevoel van onderweg zijn hadden we daar niet zo. Toen we er een tijdje zaten, voelde het eerder als routine, en dan wordt het wat mij betreft saai. Bovendien was het bijna kerst en we misten onze familie. Dit jaar blijven we in Nederland in de vakantie, maar we zijn alweer plannen aan het maken voor een volgende reis. Ik vind het bijzonder om de wereld nu door de ogen van mijn kinderen te bekijken."

Tip van Marie:

"Op het moment dat wij op reis gingen, had Emilie al leerplicht. We woonden in Rotterdam en kregen geen vrijstelling. Het geluk wilde dat we juist in die tijd naar Zwolle verhuisden waar we wél vrijstelling kregen. Laat je dus goed informeren over de regels die gelden voor leerplicht in jouw stad."

Elisa (40) en Lukas (43) maakten in 2006 een rondreis van vijf maanden door Thailand, Turkije, Griekenland, Italië en Corsica, samen met hun kinderen Oskar (8) en Mae (6). Tijdens deze reis raakte Elisa zwanger van hun derde, Charlie (4). Inmiddels hebben ze ook een vierde kind: Lou (bijna 2).

Van links naar rechts: Lukas, Mae, Elisa, Lou, Oskar en Charlie.

Elisa:

"Natuurlijk is reizen met kinderen niet alleen rozengeur en manschijn. Zo klinkt het misschien wel. Wij hadden wel eens momenten waarop we dachten: eh, waarom doen we dit ook alweer? Oskar was tijdens de Grote Reis, want het is hier thuis een begrip geworden, nog maar drie jaar oud en zat in de peuterpuberteit. Mae was veertien maanden. We hoopten nog dat zij zou kunnen lopen voordat we weggingen. Twee weken voordat we vertrokken, zette ze haar eerste stapjes. Echt lopen leerde ze pas in Thailand. Lukas en ik kennen elkaar nu drieëntwintig jaar. We zaten allebei bij de Nederlandse jeugdbond voor natuurstudie. Voordat de kinderen er waren, gingen Lukas en ik vrij vaak op actieve wandelvakanties. Met de rugzak op en met een tent de natuur in. Een bijzondere reis was die naar de Himalaya. Ik ben blij dat we dat toen gedaan hebben. Nu zou dat niet meer kunnen, onder andere vanwege de kinderen. Dat is nog te heftig, daar zijn ze veel te jong voor. Toen ik vrienden vertelde over onze reisplannen, zeiden sommigen: 'Dat had je juist moeten doen vóórdat je kinderen had!' Ik trok me er niet te veel van aan. Juist met het gezin wilde ik iets bijzonders doen. Een paar maanden met z'n allen bij elkaar zijn. Zeker voor Lukas, die in het dagelijks leven fulltime werkt als

Op weg!

- Heb je geen reiservaring en wil je toch een verre reis met je gezin maken? Overweeg dan een (deels) georganiseerde reis. Er zijn bijvoorbeeld veel organisaties die speciale familiereizen aanbieden.
- Kinderen hebben behoefte aan spelen, of dat nu op het strand is of in een speeltuin; zorg dat je op plekken komt waar voldoende ruimte is om te ravotten.
- Bereid je kinderen goed voor: schrijf bijvoorbeeld op een kalender wat je gaat doen, dan weten ze wat hen te wachten staat. Vertel thuis alvast over de plekken waar je heen gaat en laat kinderen er zelf

- mee aan de slag gaan. Foto's uitknippen en op internet sites bekijken over het land.
- Wil je regelmatig contact houden met het thuisfront en ben je veel onderweg, neem dan je laptop mee. Natuurlijk zijn er in veel steden internetcafés, maar vooral voor heel jonge kinderen is daar niet veel aan. Die gaan zich vervelen en worden dan onrustig. Met een laptop kun je 's avonds als de kinderen op bed liggen rustig de rest van je reis voorbereiden.
- Voor kinderen is het fijn om altijd iets van thuis, iets eigens, bij zich te hebben.
- Dat geeft rust.
- Probeer bepaalde dingen hetzelfde te laten

- verlopen als thuis, zoals een boekje voorlezen voor het slapengaan. Dat geeft houvast voor je kids.
- Neem niet meer mee dan je zelf kunt tillen. Zo min mogelijk kleding. Zeker wanneer je naar Afrika of Aziatische landen gaat: kleding is daar veel goedkoper en vaak ook geschikter voor dat klimaat. Speelgoed is ook niet nodig. Kinderen spelen namelijk veel buiten.
- Betrek je kinderen zo veel mogelijk bij je activiteiten: je hebt er nu immers de tijd voor! Samen koken, een taart bakken van zelfgezochte appels, schelpen zoeken en daar figuren van leggen.

beschouwd. Daar mag je niet aan zitten. Op die plaats huist namelijk iemands geest. Dus ik dacht: nou, dat is mooi. Dan blijven ze tenminste van onze kinderen en hun blonde haren af. Het fijne was dat Oskar en Mae wel op een heel prettige manier aandacht kregen van de Thaise mensen. Er werd naar hen gelachen, ze werden overal bij betrokken. We voelden ons erg welkom in Thailand. De enige keer echter, dat ik de anders zo uiterst serene Thai boos heb gezien, is toen Oskar, die toen helemaal idolaat was van knopjes, de roltrap van een heel groot warenhuis stilzette... Of die keer in een visrestaurant, waar Oskar per ongeluk het buizensysteem met water losramde en het hele restaurant onder water kwam te staan. Nu kunnen we er smakelijk om lachen, maar toen schaamden we ons kapot. Op elke bestemming bleven we minstens twee weken, zodat we rustig de tijd hadden om rond te kijken en ervan te kunnen genieten. Ook kozen we voor iets meer comfort dan we voorheen deden, als we zonder de kinderen reisden. Dit keer gingen we dus niet in een volle trein zitten. Dat wilden we de kinderen niet aandoen, maar ook de treinreizigers niet, dus huurden we een privébusje. Verder hebben we een oversteek gemaakt met de boot van Turkije naar Griekenland, en van Italië naar Corsica. Dat ging gelukkig allemaal heel goed met de kids. Als je zo'n lange reis maakt met kinderen, kun je niet voortdurend doen alsof het vakantie is. Dus niet elke dag een ijsje. De opvoeding gaat door, beseft ik daar. Er zijn echt wel momenten dat je, net als thuis, je kind achter het behang wilt plakken. Op een gegeven moment hebben we een boekje gemaakt met daarin de regels: wat mag wel en wat mag niet. Bijvoorbeeld: Oskar mag Mae niet slaan. Met tekeningetjes erbij, zodat Oskar het zou begrijpen. Ook had

ik gebroken nachten, want ik gaf Mae nog altijd borstvoeding. Ik had er in Nederland bewust voor gekozen de borstvoeding voort te zetten, zodat ze dat in ieder geval zou hebben eten. De irritatie die soms opdook tussen Lukas en mij, spraken we ook snel weer uit. 's Avonds wanneer de kinderen op bed lagen, zeiden we wat ons dwarszat. En op een gegeven moment is er een mooie balans ontstaan. Ook in de opvoedingsrollen: Lukas nam 's ochtends de kinderen mee naar het strand en ik kon daardoor nog een paar uurtjes door slapen."

Wereldponcho

"In totaal zijn we vijf maanden weggeweest. Oskar heeft wel herinneringen aan de reis. Mae was nog te jong. Oskar weet bijvoorbeeld nog dat hij op de kop van een olifant heeft gezeten, dat heeft zo veel indruk op hem gemaakt. Voordat we op reis gingen, speelde ik met het idee om een eigen bedrijf in baby- en kinderkleding op te starten. Tijdens de reis heb ik dat idee laten rijpen en eenmaal terug in Nederland heb ik mijn webwinkel www.umpalumpa.nl opgezet. Daarbij heb ik me laten inspireren door alle landen waar we zijn geweest. Zo heb ik nu een poncho in mijn collectie zitten waarin de invloeden te zien zijn van onze reis. Een echte wereldponcho dus. Wat het ons gezin heeft gebracht, is een saamhorigheidsgevoel, ook al hebben de jongsten niet veel of helemaal niets van de reis zelf meegekregen. Wel hebben we het er thuis regelmatig over en kijken vaak foto's. Dan wijst Charlie naar mijn buik en zegt: 'Toen zat ik daar in hè, mama?' Zo schattig vind ik dat. Het zou leuk zijn voor haar én natuurlijk voor Mae en Oskar, als ze een volgende reis bewust zouden meemaken. Dus ja, we zouden het zeker weer doen!"

Els (41) en Klaas (51) reizen regelmatig met hun dochters Jente (7) en Imme (5) naar verre landen. Na hun eerste reis in Thailand, in 2006, besloten ze een site op te zetten over reizen met kinderen.

Els: "Een jaar of vijf geleden was er nauwelijks informatie te vinden over rondreizen met kinderen. Onze kinderen waren toen één en drie jaar oud. Toch gingen we ervoor. Ons leven voelde op dat moment vooral heel druk: alle dagen werken, heen en weer racen naar de crèche. Zo zonde, dachten we. Onze kinderen waren nog zo klein, we wilden graag meer tijd met hen doorbrengen. En dus besloten we ouderschapsverlof op te nemen en drie maanden naar Thailand te gaan. Mensen in onze omgeving bemoeiden zich er graag mee: onverantwoord vonden ze het. Wij waren ervan overtuigd dat het wel goed zou gaan. Die reis hebben we ons volledig aangepast aan het tempo van de kinderen en het op ons gemakje gedaan. We zijn steeds minimaal een week op dezelfde plek gebleven. Reizen deden we vooral met privébusjes en taxi's. Ook met overnachten hielden we veel rekening met de kinderen, we sliepen luxer. Tijdens die reis heeft Imme leren lopen. Haar eerste woordje was 'nana', daar bedoelde ze zo'n klein zoet Thais banaantje mee. We hebben één nare ervaring gehad in Thailand. Imme kreeg op een dag hoge koorts en uitslag. Nu zijn Klaas en ik zeker geen types die voor elk wisselende naar de dokter rennen, maar dit keer waren we erg bang. Een ernstig virus dat je in Zuidoost-Azië kunt oplopen is namelijk *dengue*, ook wel knokkelkoorts genoemd. Imme vertoonde symptomen van dat virus. De hoteleigenaar heeft ons met spoed naar een streekziekenhuis laten brengen. Daar aangekomen kwamen we terecht in een lange wachtrij. Het was bloedheet. Verschrikkelijk! Achteraf gezien hadden we beter een uurtje verder kunnen rijden naar een internationale privékliniek. Maar ja, dat wisten we op dat moment niet. Een les voor de volgende keer: vooraf altijd even kijken welke ziekenhuizen er in de buurt zijn. Bijna elke grote stad in Azië heeft wel een internationale privékliniek. Uiteindelijk is alles gelukkig goed afgelopen. Imme bleek geen enge ziekte te hebben."

Vrienden

"Na Thailand volgden er nog een aantal lange reizen met de kinderen. Zo hebben we inmiddels bijna alle landen in Azië gezien en zijn we met de camper door Australië gereden.

“Elke nieuwe reis werden we stoerder”

Met elke nieuwe ervaring werden we steeds wat stoerder in onze aanpak. We wisten immers precies wat ons te wachten stond en wat er allemaal mogelijk was. Kinderen blijken zo flexibel te zijn! Voor hen is het allerbelangrijkste dat ze hun ouders in de buurt hebben. Jente en Imme voelden zich altijd veilig. Spelen deden ze overal. In elk dorp waar we kwamen, was wel een speeltuin. Maar bij een oud tempelcomplex konden ze zich net zo prima vermaken. Vriendjes maken gaat op die leeftijd nog zo makkelijk: kinderen gaan naast elkaar zitten, de een gooit een steentje, de ander gooit een steentje terug en voilà, ze zijn vrienden. In Thailand hadden we gezien dat Jente en Imme zich desondanks snel verveelden, dus we zorgden bij de volgende reizen voor meer afwisseling. We bleven niet meer zo lang op één plek. We reisden min of meer op de bonnefooi. En sliepen in minder luxe *guesthouses* dan de eerste keer. Doordat we gedurende één reis meerdere landen bezochten, was er wel een extra uitdaging bijgekomen: grensovergangen! Het lange wachten zorgde er soms voor dat de kinderen vermoeder raakten en zich vervelend gingen gedragen. Tijdens onze eerste reis in Thailand hielden we een weblog bij. Daar kregen we zo veel reacties op, niet alleen van bekenden maar ook van mensen die toevallig op ons weblog terecht waren gekomen. Kennelijk was er meer behoefte aan informatie en ervaringen uitwisselen over reizen met kinderen. Toen we dus terugkwamen uit Thailand, besloten Klaas en ik daarvoor een website op te zetten: www.verreizenmetkinderen.nl. In de loop der jaren is deze zo uitgebouwd dat het echt een platform is geworden voor reizigers met kinderen. Er staan zo'n tweehonderd reisverslagen op van ongeveer honderd gezinnen. Op het forum kunnen mensen van alles kwijt: vragen, twijfels of gewoon tips uitwisselen. We leven echt mee met andere reizigers, die op onze site verslag doen. Zo volgden we vorig jaar een gezin, dat in Christchurch, Nieuw-Zeeland was. Ze stonden bij een kathedraal en twijfelden of ze naar binnen zouden gaan. Ze besloten het niet te doen, omdat hun zootje al erg moe was. Die beslissing bleek

In Broome, Australië.

Klaas, Jente, Imme en Els op het plein van de Hemelse Vrede in Peking.

hun leven te redden. Een uur later volgde namelijk een hevige aardbeving en van de kathedraal bleef niets over. Klaas was altijd al van het reizen. Dat vond ik erg leuk toen ik hem in 1994 leerde kennen. Tijdens en na zijn studie geografie van de ontwikkelingslanden heeft hij diverse onderzoeken en reizen gemaakt door Zuid-Amerika en Afrika. Zelf heb ik het reizen niet van huis uit meegekregen. Inmiddels hebben we samen zo veel mooie reizen gemaakt, en nu ook met de kinderen erbij. Dat had ik nooit willen missen! Door school en werk zit een lange reis er voor ons de komende jaren waarschijnlijk niet meer in. Maar we hopen dat we tijdens de 'grote' schoolvakanties samen nog meer mooie verre landen kunnen gaan ontdekken."

Speciaal voor kinderen die een verre reis gaan maken, heeft Els de volgende boekjes geschreven: *Ikke gaat vliegen* (€ 10,95) en *Ikke in Thailand* (€ 12,50). Bestellen via www.verreizenmetkinderen.nl. Als Vriendin-lezeres hoef je geen verzendkosten te betalen. Vergeet niet bij 'Opmerkingen' te vermelden dat het om de Vriendin-actie gaat.

Lukas met maar liefst twee kinderen op z'n rug op Ko Samui.

financieel analist, was het fijn om echt veel tijd met zijn kinderen te kunnen doorbrengen. Maar ja, waar ga je heen? Overal kún je heen. In gedachten zaten we al op verschillende plekken, zelfs op Hawaï. Maar uiteindelijk overheerste de gedachte: we willen de lente in verschillende landen beleven. Daar hebben we onze reis dan ook op afgestemd. Iedere keer, in elk land werd het lente wanneer wij daar waren. Met al die prachtige bloemen die uitkwamen."

Opvoeding

"Mae zat in een rugdrager. Daarnaast hadden we een buggy, waar Oskar in kon zitten als hij moe zou worden. De reis begon in Thailand. Van tevoren hadden we een hotel geregeld, in Bangkok. De kinderen zijn meteen naar de kapper gegaan voor een kort koppie. Lekker praktisch, met die hitte. Toevallig wisten we dat in Thailand het hoofd als heilig wordt